Universal Declaration of Human Rights - Ga

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, http://www.unicode.org/udhr.

JENJEN KPANMO NI KOO GBOMO ADESA HEGBEI AHE

MLIBOTEMO

Akeni anoo no ake afo gbomei adesai fee ake mei ni yeo egbo ke heyeli ko ni anyen asho ye ameden, ni nomei ji heyeli, jalesane ke toinjole shishifai ye je le mli hewo le,

Akeni bu ni abuuu, ke asan gbomo adesa hegbei ano ni anaanaa ye shikpon le etso gbomo yitson ni eha efeo yiwale nii, ke amro nee gbegbelemo ake mei foji anine ashe ameshweenii ano bo ni ameaanye amewie no ni amesusuo ye no ko he, amehe no ni amesusuo ake eja gbe pe ameye, akanye awo amehe gbeyei donn, ni asan akakama ame no ko no ko hewo le,

Akeni suomo ni asumooo ake atsoo gbe kroko no ajieo yiwale noyeli ko hewo ni ehiaa ake awo mla ni baafa gbomo adesa hegbei ahe hewo le,

Akeni ehe hiaa ake aka he aha naanyoboo ahi maji aten hewo le,

Akeni mei ni yoo Jenmaji Ekomefeemo Ku le mli le ema amehemokeyeli ni ameyoo ye gbomo adesa mli, ke agbojee ke egboyeli ni kã hii ke yei aten no aduatso, ni ametswa amefai shi hu ake amebaabo moden koni shihile mli anoo fe tsuutsu, ni heyeli ahe shi jogbann taake ato he gbejiano ye Jenmaji Ekomefeemo Ku le kpanmo le mli hewo le,

Akeni maji ni yoo Jenmaji Ekomefeemo Ku le mli le ewo shi ake ameke ku le baafee ekome bo ni afee ni hie aso, ni asan gbomo adesa hegbei ke heyeli ahe shi hewo le,

Akeni shishinumo ni aaana ye hegbei ke heyeli nee ahe baafee no oti ni abaadamo no koni shiwoo nee aye omanye hewo le,

Bele, Agbene

Kpee Wulu le miiha ale

Jenjen Kpanmo ni koo Gbomo Adesa Hegbei Ahe nee

Ake mei fee ke jenmaji fee asusumo kpãa, koni mei ankroankroi ke kui fee adamo kpanmo nee no amebo moden ametso nitsoomo ke tsosemo no ye majian ke maji aten nifeemoi ano ameha emli hegbei ke heyeli le ahe shi ye je le mli fee ye maji ni yoo Jenmaji Ekomefeemo Ku le mli dientse, asan ke shikpoji ni yoo ameshishi ano bii hu anifeemo mli.

Gbejianotoo 1

Afo gbomo fee gbomo ye agbojee mli, ke hegbe ko ni damo nele koome no. Gbomei fee ye jwenmo ke henilee, ni no hewo le esa ake amehe ahi shi ye nyemi suomo mli.

Gbejianotoo 2

Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbɛ akɛ eyeɔ hegbɛi ni yɔɔ kpaŋmɔ nɛɛ mli lɛ amli ŋɔɔmɔ lɛ eko, bɔ ni naatsii ko kwraa bɛ yɛ jaku mli ni ajɛ, hewolo su ni ahiɛ, nuu loo yoo ni aji, wiemɔ ni awieɔ, jamɔ mli ni ayɔɔ, maŋsaneyeli

shidaamo mli aloo susumo ni ayoo ye no ko he, man no ni aje, nii ni ayoo, weku mli ni aje aloo gbenaa ko ni ahie hewo.

Asan akwe koni akajie niian bo ni ake mo ko man ni eje le agbojee miitsu nii ye hegbei nee agbefan, keji man le ena heyeli jio, aaje man kroko no aakwe esaji ano jio, enako heyeli jio, aloo eho noyeli ko shishi fã ke fã.

Gbejianotoo 3

Mɔ fεε mɔ yε hegbε akε ehiɔ wala nεε mli, akε ena heyeli, koni akwε ni efee shweshweeshwe hu.

Gbejianotoo 4

Esaaa akε ayeɔ mɔ ko nyɔŋ, aloo ahaa esɔ̃mɔɔ mɔ ko bɔ ni ejaaa gbε; aahi nyɔŋyeli kε gbɔmɔhɔɔmɔ gbɛjianɔtoi srɔtoi fεε.

Gbejianotoo 5

Esaaa ake ake yiwale nyotõo mo ko, aloo ake ehie tsumoo shikpon, aloo afeo le anisenii kegbalaa etoi.

Gbejianotoo 6

Mlanaa le mo fee mo ye hegbe ake ake woo haa le ake gbomo adesa.

Gbejianotoo 7

Mlanaa le mei fee yeo egbo, ni esa ake akwe koni mo fee mo afee shweshweeshwe bo ni hieiaŋkwemo ko kwraa be mli. Esaaa ake akweo hieiaŋ ye mo ko mo ko gbefaŋ keji aye le sane ko ni ke kpaŋmo nee kpãaa, aloo awo yiŋ koni afee no ko ni kpaŋmo nee eŋmeee he gne.

Gbejianotoo 8

Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbɛ akɛ ebiɔ koni kojomɔhe ko aye esane eha lɛ bɔ ni hiεiaŋkwɛmɔ bɛ mli, kɛji aye lɛ toikɔdɔmɔ sane ni teɔ shi eshiɔ kpaŋmɔ nɛɛ, aloo Maŋ Mlatso lɛ, aloo hegbɛ ni eyɔɔ yɛ mlanaa lɛ.

Gbejianotoo 9

Esaaa ake amoo mo ko, aloo atsio enaa, aloo atswaa enaneshi tu keji aboteko sane ko ni akeshi le mli jogbann.

Gbejianotoo 10

Mɔ fεε mɔ yɛ hegbε akɛ kɛji ena sane ko lɛ, ajinafoi ni ahe bɛ sane lɛ mli akojo lɛ bɔ ni hiεiaŋkwɛmɔ bɛ mli, ni asaŋ amɛbo egbee toi kɛmɔ shi.

Gbejianotoo 11

- 1. Keji mo ko na sane ni sa toigbalamo le esaaa ake abuo le fo ye najian, beja akojo le ye man hie, beian ni aha le hegbe fee ni sa ake ena kefã ehe jogbann hu.
- 2. Esaaa ake abuo mo ko fo ni sa toigbalamo keji efeee aloo efee no ko ye man mlanaa aloo jenmaji aten mlanaa, keji beian ni afo sane le afo eno le awoko nakai mla le. Ni esaaa hu ake toigbalamo le naa waa fe bo ni mla letsoo nakai beian le.

Gbejianotoo 12

Esaaa akε akε he woo mo ko teemon sane, eweku, eshia, aloo ekε mεi aten shãramo saji amli, ni esaaa akε agbeo mo ko he guo hu. Mo fεε mo yε hegbε akε mla fãa ehe yε enεmεi agbεfan.

Gbejianotoo 13

- 1. Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbɛ akɛ eyaa he fɛɛ he ni esumɔɔ, asan ni ehiɔ man fɛɛ man ni esumɔɔ mli hu.
- 2. Mo fee mo ye hegbe ake eshio man ko no, ke le dientse eman tete, ni eye hegbe hu ake ekuo esee keyaa eman ekonn.

Gbejianotoo 14

- 1. Mo fee mo ye hegbe ake eyabaa abo ye man kroko no kejo yiwale naa foi.
- 2. Ake hegbe nee tsuuu nii keji yiwale nee ejeee efonfeemo ni koo mansaneyeli he, aloo eje nifeemo ko ni ke Jenmaji Ekomefeemo Ku le yintoi ke gbejianotoi le kpãaa.

Gbejianotoo 15

- 1. Mo fee mo ye hegbe ake ana le ake man ko no nyo.
- 2. Esaaa ake ahaa mo ko ŋmeo maŋnyo hegbe ni eyoo bo ni mla eŋmeee gbe, aloo aaatsi enaa koni ekanye etsake ejiakumaŋ.

Gbejianotoo 16

- 1. Esaaa ake hewolo su, loo man no ni aje, loo jamo mli ni ayoo tsio hii ke yei ni eshe gbala gbe ake amekabote gbalashihile mli kewo shwiei. Ameboteko gbalashihile mli jio, amebote gbalashihile mli jio, esa ake ana ame ake ameyeo egbo.
- 2. Ja mei enyo nee ekpele no dani amebaanye amebote gbalashihile mli.
- 3. Weku ji man shikwee, ni ehiaa ake abaa yi.

Gbejianotoo 17

- 1. Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbɛ akɛ enaa lɛ diɛntsɛ enii, aloo ekɛ mɔ kroko feɔ ekome kɛnaa nii.
- 2. Esaaa ake ashõo mo dientse nii ni eyoo ye eden bo ni mla enmeee gbe.

Gbejianotoo 18

Mo fee mo ye hegbe ake ekoo le dientse eyin ye susumo ko he, ni eke ehe woo jamo fee jamo ni esumoo mli. Hegbe nee nmeo le gbe hu koni etsake ejamo loo ehemokeyeli, ke hegbe ake le ekome too, aloo eke mei krokomei afee ekome keha mei anu ejamo le he ye nitsumo, nifeemo ke kusumfeemo mli ye manjaano loo teemon.

Gbejianotoo 19

Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbɛ akɛ esusuɔ nɔ ko he bɔ ni esumɔɔ, ni ehaa aleɔ hu. Hegbɛ nɛɛ ŋmɛɔ lɛ gbɛ hu koni ekaŋmɛ mɔ kroko gbɛ ni eetsake ejwɛŋmɔ; ni ebaanyɛ etsɔ gbɛ fɛɛ gbɛ nɔ etao, aloo enine ashɛ, aloo eha ale sane ko loo susumɔ ko kɛjɛ maŋ fɛɛ maŋ nɔ, bɔ ni akɛ husu tsuuu nii.

Gbejianotoo 20

1. Mo fee mo ye hegbe ake eke ehe boo ku aloo henaabuamo ko ni atse koni afee no ko ye toinjole mli.

2. Esaaa ake anyeo mo ko no koni eke ehe abo ku ko.

Gbejianotoo 21

- 1. Mo fee mo ye hegbe ake le dientse efataa mei krokomei ahe kekuraa eman, aloo etsoo oshikifoo no ekoo mo kroko koni edamo enaa.
- 2. Mo fee mo ye hegbe ake eyeo nibii ni man keyeo ebuaa manbii le mli noomo le eko.
- 3. Maŋbii asuɔmɔnaa nii nɔ abaadamɔ akura maŋ lɛ, ni abaatsɔ oshiki krɔŋŋ ni ato be ni akɛfɔɔ, ni asaŋ mɛi fɛɛ fɔɔ yɛ teemɔŋ, aloo gbɛ kroko ni shishiumɔ bɛ mli nɔ ale amɛsuɔmɔnaa nii nɛɛ.

Gbejianotoo 22

Maŋnyo fɛɛ maŋnyo yɛ hegbɛ akɛ maŋ akwɛ koni efee shweshweeshwe, ni esa akɛ ena hegbɛ koni ana lɛ hu egbojee kɛwula shi. Enɛ feemɔ bbajɛ maŋ lɛ mɔdɛŋbɔɔ kɛ maji ateŋ ekomefeemɔ mli, kɛ bɔ ni maŋ fɛɛ maŋ gbɛjianɔtoo kɛ ejwetri shidaamɔ yɔɔ ha; ni nakai nɔŋŋ hu shika heŋaatsɔɔ, shãramɔ kɛ kusum hegbɛi ni maŋnyo aaama lɛ baaye ebua koni akɛ woo aha mɔ fɛɛ mɔ.

Gbejianotoo 23

- 1. Mo fee mo ye hegbe ake etsuo nii, ake etsuo no ni le dientse esumoo, ni ake le aye jalegbe ye nitsumo le mli, ni akwe koni enitsumo akaje eden hu.
- 2. Esa ake mei ni tsuo nitsumo kome ana nyomowoo kome bo ni hieiaŋkwemo be mli.
- 3. Esa ake awoo nitsulo fee nitsulo nyomo ni sa enitsumo le, koni eke ena ke ebii aye nii bo ni baashe amenaa; ni keji eeehia le, atso yelikebuamo gbe ko no afee he eko aha ame.
- 4. Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbɛ akɛ etseɔ, aloo ekɛ ehe dɔmɔɔ nitsulɔi aku ko koni ekɛtao esaji anaa.

Gbejianotoo 24

Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbɛ akɛ ejɔɔ ehe, ni ejieɔ ehiɛtserɛ hu; ni nakai nɔŋŋ hu esa akɛ atɔɔ ŋmɛlɛtswai abɔ ni esa akɛ akɛtsu nii, koni awo lɛ nyɔmɔ hu beiaŋ ni eejɔɔ ehe.

Gbejianotoo 25

- 1. Mo fee mo ye hegbe ake ehio shi jogbann bo ni eeena niyenii, hehaano, woohe, tsamo, ke shihilen nibii ni ahe hiaa, koni le ke ebii fee ana gbomotson hewale, ni agbene hu aye abua le keji enitsumo nmee le, aloo enaaa hetsele, aloo eje kpa, aloo etso okulafo, aloo egbo, aloo gbe ko no le eleee bo ni eeefee ena edaan nmaa.
- 2. Awomei ke gbekebii ehia kwemo ke yelikebuamo kredee ko. Esa ake ana bi fee bi ye ŋele kome no, bo ni akweee keji kpeemo yoo bi loo hemo bi ni.

Gbejianotoo 26

- 1. Mo fee mo ye hegbe ake ena skul tsosemo. Esaaa ake awoo nyomo ko ye tsosemo nee he, titri le shishijee no le. Esa ake anye mo fee mo no, ni ke hooo kwraa le egbe shishijee skul naa. Agbele ŋaa ke ninenaa nikasemohei bo ni mo fee mo baana mli gbe, ni nakai noŋŋ hu mei fee baana nikasemohe wulu mli gbe, shi ene baadamo modeŋboo no.
- 2. Tsɔsemɔ mli lɛ esa akɛ akwɛ koni ayɔse nilee ni yɔɔ gbɔmɔ adesa mli kɛwula shi kɛjie agbojee ni yɔɔ emli lɛ kpo, bɔ ni baaha hiɛ asɔ gbɔmɔ kɛ eheyeli. Enɛ baaha niiashishinumɔ kɛ tsuishitoo kɛ naanyobɔɔ ahi maji aten, nakai nɔnn hu ji hewolo su kɛ jamɔ; ni ebaaye ebua Jenmaji Ekomefeemɔ Ku lɛ yɛ toinjolɛ gbɛfan hu.

3. Foloi ye gbenaa kredee ko ake ame dientse amebaatsoo tsosemo ni esa ake amebii ana ye skul.

Gbejianotoo 27

- 1. Mo fee mo ye hegbe ake eke ehe woo he ni eyoo le kusumfeemoi ke naa nifeemoi amli, ni eye gbefan ye seenamo ni yoo jenshikpamo nifeemoi amli hu.
- 2. Mɔ fɛɛ mɔ yɛ hegbɛ akɛ ekwɛ koni mɔ ko akaju shi eye niiashikpamɔ, niŋmaa, lalasɔ̃ɔ kɛ nitɛŋmɔ ko ni lɛ diɛŋtsɛ efee lɛ mli nii.

Gbejianotoo 28

Mɔ fεε mɔ yε hegbε akε ehiɔ shãramɔ kε maji ateŋ gbɛjianɔtoo ko mli: he ni akε hegbεi ni yɔɔ kpaŋmɔ nεε mli lɛ tsuɔ nii kɛwulaa shi yɛ.

Gbejianotoo 29

- 1. Mɔ fεε mɔ yε gbɛnaa nitsumɔ ko ha akutso mli ni eyɔɔ lɛ: he pε ni eeeye ehe, koni ena tsɔsemɔ ni yeɔ emuu kɛwulaa shi yɛ.
- 2. Mɔ fɛɛ mɔ hegbɛ kɛ eheyeli asɛɛtiumɔ mli lɛ nɔ pɛ ni tsiɔ pɛ ni tsiɔ lɛ gbɛ ji mlai ni awo bɔ ni afee ni akɛ bulɛ ni sa aha mɔ kroko hegbɛi kɛ eheyeli, koni ahi shi yɛ hiɛsɔlɛ kɛ toinjɔlɛ mli.
- 3. Gbɛ ko bɛ akɛ hegbɛ kɛ heyeli nɛɛ asɛɛtiumɔ mli lɛ ate shi ashi yiŋtoi kɛ otii ni jwere Jeŋmaji Ekomefeemɔ Ku lɛ hiɛ lɛ.

Gbejianotoo 30

Esaaa ake atsoo kpanmo nee shishi ye gbe ko no ake man ko, loo ku ko, loo mo ko ye hegbe ko ake efeo no ko ni baanye efite hewale ni yoo hegbei nee asee.